

NOTES DE CAMBRA

Fer neteja

Manuel Baixauli

De les conseqüències que produeix una crisi, la que menys em disgusta i que inclús m'agrada és l'obligació de fer neteja i de repensar-ho tot. En les societats, però també en els individus. Mirar enrere, fer autocrítica. Sense pietat, sense concessions. No pense, només, en els abusos dels qui han provocat l'actual crisi econòmica, amb la seua inconsciència i la seua gola, i que ara paguen els qui només han vist passar trens; pense, també, a títol individual. Sóc aficionat a replantejar-me ocasionalment el que faig, a revisar calaixos i arxius, a destruir treballs que un dia m'ocuparen hores o dies o setmanes i que, en haver-los enllestit, potser em semblaren d'interès. No em fa pena, això. Res no ha sigut inútil, tot suma —sobretot els errors— a fi que siguem com som, però hi ha papers que caduquen i que fan, ara, tuf de florit; esdevenen apèndixs superflus, ens desacrediten. Cal un estat d'ànim resolutiu, lliure de melancolia, per fer la poda. Tot el que hem fet parla per nosaltres, i en parlarà més encara quan estiuem al cementiri. Si assolim alguna mena de notorietat, per minsa que siga, sempre hi haurà el graciós de torn que, amb l'excusa de l'amor a la nostra obra o a la nostra persona —i amb els beneficis pecuniaris o socials que això li reporte—, dirigirà els focus no sols vers

La neteja, tot i ser benèfica, no evitarà que un dia se'ns malinterprete

aquelles obres nostres de què estem satisfets, sinó també cap als avortaments, als passos en fals, als excessos, a les vergonyes que, pel motiu que siga, no suprimirem a temps. Fan por, els erudits o els familiars que pretenen publicar-ho tot, exhaustivament, d'un autor, sense calcular què n'augmenta o, almenys, no en deva l'ua el prestigi. Els voltors

viuen de la carronya; i, de voltors —i d'ases—, n'hi haurà sempre. Per això sóc partidari que l'autor mamprenja les tisores i trie i esporgue a temps, i en diferents etapes, aprofitant els moments de crisi. Que l'autor pose ordre en el seu passat, que el modifique, que en definitiva torne a perfilar-se ell mateix, com a individu. El passat no és fix, no és immòbil; el passat és viu. Podem intervenir-hi. Com? Eliminant excrescències perjudicials, però també reelaborant, optimitzant, potenciant allò que ens dignifica. Sempre, això sí, des d'una mirada lúcida, aquella que ens veu de lluny, amb perspectiva, com allò que realment som: éssers in-

significants perduts dins d'un món que a penes comprenem i en la història del qual, per molt que hi posem l'ànima, la nostra aportació és microscòpica, quan no imperceptible. La neteja és benèfica, produeix la sensació de llit fet, de taula parada, de dutxa freda. Nets, amb la ment airejada, lliure d'andròmines i de pols, abordem amb més entusiasme l'impuls cap a futurs reptes. Que ningú, però, no es desenganye: la neteja, tot i ser benèfica, no evitarà que un dia se'ns malinterprete, se'ns tergiverse o se'ns erosione. Involuntàriament o interessadament, tant fa. De voltors i d'ases-, n'hi haurà sempre.

A MANERA DE TASCÓ

Nussbaum, les arts i les humanitats

Vicent Alonso

Si els valors que nodreixen la democràcia (capacitat d'anàlisi, pensament crític, respecte als altres i, especialment, a les minories, comprensió dels punts de vista aliens...) no són objectius centrals del sistema educatiu, quin futur ens espera? La pregunta no és nova, tot i que aparega com a leitmotiv de les reflexions que Martha C. Nussbaum ha reunit en *Sense ànim de lucre* (Arcàdia, 2011). Tampoc no ho és la resposta, perquè sembla haver-hi una mena d'acord general en l'afirmació que els ciutadans es formen a les escoles i a les universitats amb un seguit de valors que constituïran els fonaments del seu comportament futur. Encara més: els ciutadans ens formem també amb l'exemple dels dirigents, de la imatge que projecten diàriament als mitjans i de la qual deriva el seu comportament cívic. Certament, hi ha motius per a alarmar-se. Ningú amb dos dits de front podria negar-ho. La crisi profunda del nostre sistema educatiu, que no té fronteres, i les actituds de certs polítics nostres, que no s'entenen sinó a partir de principis morals que haurien de merèixer el rebuig de qualsevol ment civilitzada, són fets inqüestionables que no faciliten ni l'optimisme més prudent.

Libres com el de Nussbaum posen el dit dins d'una ferida oberta de fa temps en la societat contemporània. Amb la terminologia de la professora de Chicago, anem cap a la desaparició definitiva del paradigma del "desenvolupament humà" en favor d'un altre model, el "desenvolupament econòmic", més d'acord amb el producte interior brut, que mesura la vàlua d'un individu segons la seua capacitat de generar diners a pesar que ho aconseguisca amb mitjans moralment (i legalment, fins i tot) ben dubtosos. Quant de temps fa ja que les nostres escoles i universitats circulen per aquest territori tan aficionat a la productivitat mesurada en termes rigorosament quantitatius? I quants professors, compromesos abans amb certes utopies i amb plantejaments generosos pel que fa a la seua dedicació i als seus interessos, han hagut de renunciar a tot plegat, fins i tot per a convertir-se en mers funcionaris del sistema, és a dir, en allò que sempre havien denunciat com la més baixa condició de l'educador? Nussbaum descriu un paisatge que ens és força conegut i hi contribueix amb una anàlisi que situa l'ensenyament de les arts i de les humanitats al centre neuràlgic d'una futura recuperació del paradigma del desenvolupament humà. Ho fa, certament, a partir de dades referides als Estats Units i a l'Índia, però tant ens fa, perquè el que con-

clou s'assembla bastant al que ací mateix també han conclòs tots els qui, d'una manera o una altra, s'han preocupat per aquesta mena de paradoxa que resulta de veure'ns caminar sense descans cap a la destrucció dels valors que sustenten els comportaments democràtics, alhora que entonem els càntics més sublimes en favor de la llibertat i del respecte mutu. La lluita per aquest nou humanisme hauria d'agrupar tots els qui sempre hem cregut en una educació crítica, més inclinada per les preguntes que per les respostes, a la manera del Sòcrates que Nussbaum reivindica en cada línia del seu llibre. Ací, la professora nord-americana no malbarata ni una línia. Si cal tenir sempre a punt la capacitat d'exercir la crítica allà on calga, tampoc no és con-

Martha C. Nussbaum. GIANLUCA BATTISTA

Educar exigeix fet tots els possibles per descobrir els 'ulls interiors' dels alumnes

venient oblidar que veure una ànima en el cos de l'altre és una conquesta a la qual no hauríem de renunciar mai. Educar exigeix fer tots els possibles per descobrir els "ulls interiors" dels alumnes. Qui pot negar que en això la poesia, la música, la literatura en general són instruments decisius? Qui pot ensenyar millor que el poeta o el novel·lista la importància de descobrir la manera com els altres veuen el món? Potser les arts i les humanitats no fan diners, però contribueixen de manera decisiva a fomentar els valors de la vida democràtica. Tot plegat, Nussbaum simplement es manifesta, però amb una lucidesa que fa goig. Ara caldria traduir les seues reflexions al llenguatge polític, és a dir, imaginar les propostes d'acció més efectives, un territori que la professora, quan el trepitja, no sembla que domine.